

Про судову практику в справах про банкрутство

*Постанова
Пленуму Верховного Суду України
від 18 грудня 2009 року № 15*

З метою правильного та однакового застосування законодавства про банкрутство Пленум Верховного Суду України **п о с т а н о в л я є** дати судам такі роз'яснення:

1. Провадження у справах про банкрутство регулюється Законом України від 14 травня 1992 р. № 2343-ХІІ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (в редакції Закону від 30 червня 1999 р. № 784-ХІV; далі — Закон), Господарським процесуальним кодексом України (далі — ГПК), іншими законодавчими актами України.

Закон містить спеціальні норми, які мають пріоритет у застосуванні при розгляді справ про банкрутство щодо інших законодавчих актів України.

Норми ряду законів містять положення, що не суперечать Закону, а доповнюють його, зокрема:

– пунктом 8 частини першої статті 34 Закону України від 21 квітня 1999 р. № 606-ХІV «Про виконавче провадження» встановлено, що виконавче провадження підлягає обов'язковому зупиненню у випадках порушення господарським судом прова-

дження у справі про банкрутство боржника, якщо відповідно до закону на вимогу стягувача поширюється дія мораторію, введеного господарським судом, крім випадків знаходження виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум (у тому числі одержаних від реалізації майна боржника);

– у частині шостій статті 126 Господарського кодексу України (далі — ГК) визначено, що якщо корпоративне підприємство через дії або бездіяльність холдингової компанії виявиться неплатоспроможним та визнається банкрутом, то холдингова компанія несе субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями корпоративного підприємства;

– відповідно до статті 30 Закону України від 10 квітня 1992 р. № 2269-ХІІ «Про оренду державного та комунального майна» (в редакції Закону від 14 березня 1995 р. № 98/95-ВР) у разі банкрутства орендар відповідає за свої борги не орендованим майном, а майном, яке належить йому на праві власності, відповідно до законодавства України;

– згідно з частиною третьою статті 23 Закону України від 18 листопада 2003 р. № 1255-IV «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень», частиною другою статті 33 Закону України від 5 червня 2003 р. № 898-IV «Про іпотеку» у разі порушення провадження у справі про банкрутство заставодержатель має право звернути стягнення на предмет застави, який є майном боржника, незалежно від настання строку виконання забезпеченого заставою зобов'язання.

За відсутності суперечностей у змісті норм судам слід застосовувати положення Закону в системному взаємозв'язку з приписами інших законів.

У випадках колізії нормативних приписів Закону та співвідносних норм інших законів судам слід керуватися роз'ясненнями Конституційного Суду України (далі — КСУ), викладеними в пункті 3 мотивувальної частини його Рішення від 3 жовтня 1997 р. № 4-зп про набуття чинності Конституції України. У цьому Рішенні КСУ роз'яснено: «Конкретна сфера суспільних відносин не може бути водночас врегульована однопредметними нормативними правовими актами однакової сили, які за змістом суперечать один одному. Звичайною є практика, коли наступний у часі акт містить пряме застереження щодо повного або часткового скасування попереднього. Загальновизнаним є й те, що з прийняттям нового акта, якщо інше не передбачено самим цим актом, автоматично скасовується однопредметний акт, який діяв у часі раніше». Відповідні роз'яснення КСУ слід застосовувати і до інших законів, приписи яких інакше, ніж Закон, мають протягом визначеного в них строку регулювати окремі питання.

2. При розгляді справи про визнання неплатоспроможним банку законодавство України про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом застосовується: в частині, яка не суперечить Закону України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III «Про банки і банківську діяльність», узгоджується з частиною третьою статті 88 цього Закону; в частині, що не суперечить Закону України від 7 березня 2002 р. № 3097-III «Про врегулювання заборгованості закладами фізичних осіб–вкладників та інших кредиторів Акціонерного комерційного агропромислового банку «Україна», яким встановлена особлива процедура ліквідації Акціонерного комерційного агропромислового банку «Україна» в частині черговості задоволення вимог кредиторів до банку; в частині, що не суперечить Закону України від 23 червня 2005 р. № 2711-IV «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» щодо провадження у справах про банкрутство підприємств паливно-енергетичного комплексу, які беруть участь у визначеній цим Законом процедурі погашення заборгованості (пункт 1 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону).

3. Окремі питання задоволення вимог кредиторів під час провадження у справах про банкрутство регулюються інакше, ніж Законом, зокрема:

– Законом України від 29 листопада 2001 р. № 2864-III «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» встановлено мораторій на застосування примусової реалізації майна державних підприємств та господарських товариств, у статутних фондах яких частка держави становить від 25 до 100 відсотків, включаючи випадки відчуження шляхом продажу майна в процесі провадження справи про банкрутство, визначеного статтями 22—26, 30, частиною одинадцятю статті 42, абзацом другим частини шостої статті 43 Закону щодо визнання боржника банкрутом, відкриття ліквідаційної процедури і продажу майна підприємства;

– статтею 15 Закону України від 9 квітня 2004 р. № 1677-IV «Про особливості приватизації підприємств Державної акціонерної компанії «Укррудпром», якою визначено: «З метою недопущення банкрутства, яке може призвести до ліквідації стратегічно важливих для економіки та безпеки держави підприємств Укррудпрому або інших негативних наслідків, та збереження сировинної бази металургійного комплексу України встановлюється мораторій на введення процедури розпорядження майном та застосування примусової реалізації майна підприємств Укррудпрому терміном на 5 років».

Для цілей цього Закону під примусовою реалізацією майна підприємств розуміється відчуження об'єктів нерухомого майна та інших основних засобів виробництва, що забезпечують ведення виробничої діяльності цими підприємствами, а також акцій (часток, паїв), що належать підприємствам Укррудпрому в майні інших господарських товариств, якщо таке відчуження здійснюється шляхом: звернення стягнення на майно боржника за рішеннями, що підлягають виконанню державною виконавчою службою; продажу майна у процесі провадження справи про банкрутство, визначеного статтями 22—26, 30, частиною одинадцятю статті 42, абзацом другим частини шостої статті 43 Закону щодо визнання боржника банкрутом, відкриття ліквідаційної процедури і продажу майна підприємства.

4. Згідно з Рішенням КСУ від 10 червня 2003 р. № 11-рп/2003 у справі про мораторій на примусову реалізацію майна при застосуванні статті 2 Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» в частині відчуження рухомого та іншого майна підприємств дія мораторію не поширюється на відчуження рухомого та іншого майна підприємств, що забезпечує ведення їх виробничої діяльності. Дія мораторію також не поширюється на продаж об'єктів нерухомого майна

та інших засобів виробництва, що не забезпечують виробничу діяльність підприємства-боржника у процедурі санації.

5. Провадження у справах про банкрутство регулюється ГПК у випадках, коли його норми безпосередньо визначають правила даного провадження (статті 2, 4¹, 12 та 15) або мають універсальний характер для будь-якої стадії судового процесу або процесуальної дії (статті, вміщені в розділах I, V, VI, VII, XII, XIII), з урахуванням встановлених Законом особливостей.

Порядок прийняття або відмови у прийнятті заяви про порушення справи про банкрутство врегульовано статтею 8 Закону, а припинення провадження у справі про банкрутство — статтею 40 Закону.

6. Провадження у справі про банкрутство комунальних унітарних підприємств, що є об'єктами права комунальної власності, стосовно яких на пленарному засіданні відповідної ради органів місцевого самоврядування прийнято рішення про заборону їх банкрутства, підлягає припиненню на підставі пункту 1¹ частини першої статті 80 ГПК, частини восьмої статті 5, статті 40 Закону в їх системному розумінні.

Згідно з Рішенням КСУ від 20 червня 2007 р. № 5-рп/2007 у справі щодо кредиторів підприємств комунальної форми власності припис частини восьмої статті 5 Закону не поширюється на господарські товариства, у яких органи місцевого самоврядування є власниками корпоративних прав.

7. Якщо кредитор подає заяву про порушення справи про банкрутство стосовно боржника юридичної чи фізичної особи-суб'єкта підприємницької діяльності, щодо якого вже порушено справу про банкрутство, судам слід відмовляти у прийнятті такої заяви на підставі частини другої статті 8 Закону.

Порушення провадження у справі за заявою кредитора про приєднання до вже порушеної справи про банкрутство підлягає припиненню згідно з пунктом 1 частини першої статті 80 ГПК і в тому випадку, коли таке рішення прийнято після порушення справи про банкрутство.

8. При невиконанні заявником вимог ухвали господарського суду щодо публікації оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство у визначений строк суд залишає заяву про порушення справи про банкрутство без розгляду на підставі частини тринадцятої статті 11 Закону. Застосування до даних обставин статті 81 ГПК обґрунтоване, оскільки припис ГПК щодо залишення позову без розгляду має імперативний характер, а передбачена Законом підстава для залишення заяви без розгляду є додатковою підставою для вчинення дії, передбаченої статтею 81 ГПК в її системному розумінні (співвідношення порядку та підстав).

9. Поновлення встановлених Законом строків судових процедур банкрутства не передбачено, але ці строки може бути продовжено судом у випадках, передбачених Законом. Наприклад, за правилами частини першої статті 17 та частини другої статті 22 Закону можуть бути продовжені судом строки санації боржника та ліквідації банкрута.

Відповідно до статті 53 ГПК за заявою сторони, прокурора чи зі своєї ініціативи господарський суд може визнати причину пропуску встановленого законом процесуального строку поважною і відновити пропущений десятиденний строк подання заявником до офіційних друкованих органів оголошення про порушення справи про банкрутство, передбачений частиною п'ятою статті 11, чи шестимісячний строк подання плану санації, визначений у частині шостій статті 18 Закону, якщо судом не було прийнято рішення про залишення заяви без розгляду. Проте не може бути поновлено встановлений статтею 14 Закону строк для подання вимог конкурсними кредиторами, оскільки цей строк є граничним і поновленню не підлягає.

10. Відповідно до Закону і статей 4 та 5 ГПК у провадженні у справах про банкрутство місцеві господарські суди виносять обов'язкові до виконання на всій території України ухвали, а також приймають постанови про визнання боржників банкрутами. Постанови місцевих господарських судів приймаються іменем України.

Апеляційний і касаційний перегляд ухвал і постанов господарських судів здійснюється у випадках, коли можливість їх оскарження прямо передбачена законом.

11. Правом оскарження судових рішень згідно зі статтею 1 Закону наділені: сторони — кредитор (представник комітету кредиторів) і боржник (банкрут), — арбітражний керуючий (розпорядник майна, керуючий санацією, ліквідатор), власник майна (орган, уповноважений управляти майном боржника), а також у випадках, передбачених Законом, інші особи, які беруть участь у провадженні у справі про банкрутство, Фонд державного майна України, державний орган з питань банкрутства, представник органу місцевого самоврядування, представник працівників боржника, права яких порушено таким рішенням.

Згідно із Законом України від 17 листопада 2005 р. № 3107-IV «Про внесення змін до деяких законів України щодо уповноваженої особи господарського товариства в процедурах банкрутства», який набрав чинності 13 грудня 2006 р., учасником справи про банкрутство є також особа, яка уповноважена акціонерами, учасниками товариства з обмеженою чи додатковою відповідальністю, що володіють більш як половиною статутного капіталу товариства.

Слід враховувати, що згідно з пунктом 2 Прикінцевих положень цього Закону його норми не

застосовуються до акціонерних товариств, щодо яких на дату набрання ним чинності порушено провадження у справі про банкрутство, а також не набувають прав відповідно до зазначеного Закону уповноважені особи акціонерів або учасників товариств з обмеженою чи додатковою відповідальністю, щодо яких на дату набрання чинності цим Законом провадження у справі про банкрутство вже порушено.

12. Юридичні та фізичні особи, акціонери, учасники господарських товариств, що не мають статусу сторони чи учасника у справі про банкрутство, не мають права на оскарження судових рішень у справі про банкрутство, а помилково порушене апеляційне і касаційне провадження підлягають припиненню в порядку, передбаченому статтею 80 ГПК на підставі статей 91 та 107 ГПК як такі, що не підлягають вирішенню в господарських судах. В інших випадках такі скарги повертаються без розгляду. Це стосується і скарг зазначених осіб на такі ухвали.

13. Законом виокремлено чотири категорії можливих кредиторів з різним правовим статусом. Тому судам у провадженні у справі про банкрутство слід враховувати особливості кожної з таких категорій у виявленні кредиторів, порядку і черговості задоволення їх вимог тощо.

Конкурсні кредитори — кредитори за вимогами до боржника, які виникли до порушення провадження у справі про банкрутство та вимоги яких не забезпечені заставою майна боржника. До конкурсних кредиторів відносяться також кредитори, вимоги яких до боржника виникли внаслідок правонаступництва та платежу за векселем на підставі статей 43 та 70 Уніфікованого закону про переказні векселі та прості векселі, запровадженого Женевською конвенцією 1930 року.

Конкурсними кредиторами слід вважати кредиторів, термін виконання вимог яких до боржника настав до дня порушення справи про банкрутство боржника.

Поточні кредитори — це кредитори за вимогами до боржника, які виникли після порушення провадження у справі про банкрутство. Отже, поточними кредиторами слід вважати тих кредиторів, термін виконання вимог яких до боржника настав після порушення справи про банкрутство.

Кредитори за вимогами щодо виплати заробітної плати, аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та життю громадян, авторської винагороди — це кредитори, чії вимоги до боржника виникли як до, так і після порушення провадження у справі про банкрутство.

Кредитори, вимоги яких забезпечено заставою майна боржника. Вимоги цієї категорії задовольняються в межах порушеної справи про банкрутство, але не можуть бути підставою для порушення такої справи, оскільки відповідно до частини другої

статті 8 Закону господарський суд відмовляє у прийнятті заяви про порушення справи про банкрутство, якщо вимоги кредиторів повністю забезпечені заставою.

14. При визначенні розміру вимог за грошовими зобов'язаннями господарським судам слід враховувати, що грошове зобов'язання (абзац сьомий статті 1 Закону) — це зобов'язання боржника заплатити кредитору певну грошову суму відповідно до цивільно-правового договору та з інших підстав, передбачених цивільним законодавством України.

До складу грошових зобов'язань боржника не зараховуються недоїмка (пеня та штраф), визначена на дату подання заяви до господарського суду, а також зобов'язання, які виникли внаслідок заподіяння шкоди життю і здоров'ю громадян, зобов'язання з виплати авторської винагороди, зобов'язання перед засновниками (учасниками) боржника-юридичної особи, що виникли з такої участі.

До складу грошових вимог кредитора зараховується заборгованість за передані товари, виконані роботи і надані послуги, сума кредитів та позики з урахуванням процентів, які зобов'язаний сплатити боржник, а також індекс інфляції від суми основного боргу та три проценти річних від простроченої суми, нараховані відповідно до статті 625 Цивільного кодексу України (далі — ЦК).

Розмір грошових зобов'язань визначається на день подання до господарського суду заяви про порушення провадження у справі про банкрутство, якщо інше не встановлено Законом.

15. У заявах кредиторів про порушення справи про банкрутство за вимогами, що впливають з цивільних зобов'язань, розмір цих вимог має бути визначено виключно у грошовій формі. Кредитори, вимоги яких впливають з інших, крім грошових, цивільних зобов'язань, можуть подавати ці заяви лише у випадках, коли їх вимоги визначені у грошовому зобов'язанні на підставі отриманих кредиторами виконавчих документів чи внаслідок зміни способу виконання за цими документами на підставі статті 33 Закону України «Про виконавче провадження», а також статті 121 ГПК чи статті 373 Цивільного процесуального кодексу України.

16. Вимоги кредиторів щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника впливають із трудових правовідносин сторін. Кредиторами за цим видом вимог є особи, з якими боржник уклав трудовий договір, а підставою для цих вимог є порушення працедавцем своїх зобов'язань за трудовим договором щодо оплати праці. Згідно зі статтею 28 Закону України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР «Про оплату праці» у разі банкрутства підприємства зобов'язання перед працівниками такого підприємства щодо заробіт-

ної плати, яку вони повинні одержати за працю (роботу, послуги), виконану в період, що передував банкрутству, виконуються відповідно до Закону.

Склад та розмір вимог за заробітною платою у справі про банкрутство мають визначитися відповідно до положень Закону України «Про оплату праці». Вимоги за заробітною платою мають бути визначені кредиторами виключно у грошовому виразі незалежно від форми виплати заробітної плати.

17. Судам необхідно враховувати, що під податком, збором (обов'язковим платежем) на підставі статті 2 Закону України від 25 червня 1991 р. № 1251-ХІІ «Про систему оподаткування» (в редакції Закону від 18 лютого 1997 р. № 77/97-ВР) слід розуміти обов'язковий внесок до бюджету відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками в порядку і на умовах, що визначаються законами України про оподаткування. Вичерпний перелік загальнодержавних та місцевих податків і зборів (обов'язкових платежів) встановлено статтями 14 та 15 цього Закону. Податки і збори (обов'язкові платежі), справляння яких не передбачено зазначеним Законом, сплаті не підлягають.

Передбачені Законом України від 4 грудня 1990 р. № 509-ХІІ «Про державну податкову службу в Україні» (в редакції Закону від 24 грудня 1993 р. № 3813-ХІІ) пеня, штраф, інші фінансові санкції, що застосовуються до платника податків за порушення податкового законодавства, в перелік загальнодержавних та місцевих податків і зборів (обов'язкових платежів), передбачених статтями 14 та 15 Закону України «Про систему оподаткування», не включені.

Згідно з абзацом четвертим частини четвертої статті 12 Закону протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів не нараховується неустойка (штраф, пеня), не застосовуються інші санкції за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

За змістом статті 12 Закону мораторій не зупиняє виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), які виникли після введення мораторію; їх виконання для боржника є обов'язковим, але пеня, штраф та інші фінансові санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), що застосовуються до платника податків за порушення податкового законодавства, не нараховуються, оскільки ця норма визначає конкретний проміжок часу, який відповідає строку дії мораторію на задоволення вимог кредиторів, але ніяк не пов'язаний із його суттю.

Вирішуючи питання про склад вимог з податками і зборами (обов'язковими платежами) при

порушенні справ про банкрутство суди мають виходити з того, що суми пені, штрафів та інших фінансових санкцій враховуються окремо в реєстрі вимог кредиторів і задовольняються у шосту чергу в порядку черговості, встановленої статтею 31 Закону.

18. Відповідно до абзацу сьомого статті 1 Закону до складу грошових зобов'язань боржника не зараховуються зобов'язання, які виникли внаслідок заподіяння шкоди життю і здоров'ю громадян, зобов'язання з виплати авторської винагороди. Отже, у заявах кредиторів про порушення справи про банкрутство не можуть враховуватися названі види вимог, а суди мають відмовляти у прийнятті заяв з такими вимогами на підставі статей 1 та 8 Закону.

19. Відповідно до абзацу сьомого статті 1 Закону до складу грошових зобов'язань боржника не зараховуються зобов'язання перед засновниками (учасниками) боржника-юридичної особи, що виникли з такої участі. Тому вимоги, що впливають з корпоративних прав, зокрема отримання певної частки прибутку (дивідендів) та активів у разі ліквідації боржника (банкрута), не можуть задовольнятися в межах провадження у справі про банкрутство, а тому суди мають відхилити такі вимоги кредиторів на підставі статті 1 Закону.

20. До складу грошових зобов'язань боржника не зараховуються вимоги уповноважених органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо стягнення адміністративно-господарських санкцій за порушення норм антимонопольного, банківського, валютного законодавства, законодавства про цінні папери, про ціноутворення, господарських санкцій, які задовольняються у шосту чергу, передбачену статтею 31 Закону.

21. За змістом статей 1 та 5 Закону боржником у справі про банкрутство може бути фізична чи юридична особа, яка в установленому порядку отримала статус суб'єкта підприємницької діяльності, а також юридична особа, яка діє у формі споживчого товариства, благодійного чи іншого фонду.

22. Законодавством встановлено деякі обмеження щодо порушення провадження у справі про банкрутство стосовно окремих суб'єктів чи застосування щодо них процедур, передбачених Законом.

Згідно з частиною шостою статті 5 Закону справи про банкрутство гірничих підприємств (гірничодобувні підприємства, шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики, шахтовуглебудівні підприємства), створених у процесі приватизації та корпоратизації, у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25 відсотків і продаж акцій яких розпочався, можуть бути порушені не раніше ніж через один рік від початку виконання плану приватизації (розміщення акцій).

Початком виконання плану приватизації згідно зі статтею 11 Закону України від 4 березня 1992 р. № 2163-ХІІ «Про приватизацію державного майна» (у редакції Закону від 19 лютого 1997 р. № 89/97-ВР) слід вважати дату затвердження плану приватизації або плану розміщення акцій відкритих акціонерних товариств, створених у процесі приватизації та корпоратизації уповноваженими органами приватизації.

Відповідно до припису абзацу шостого пункту 1 розділу VII «Прикінцеві положення» Закону справи про банкрутство гірничих підприємств (гірничодобувні підприємства, шахти, рудники, копальні, кар'єри, розрізи, збагачувальні фабрики, шахтовуглебудівні підприємства), у статутних фондах яких частка держави становить не менше 25 відсотків, не порушуються з дня набрання чинності Законом до 1 січня 2010 року.

23. Згідно з частиною сьомою статті 5 Закону його положення не застосовуються до юридичних осіб–казенних підприємств, а отже, щодо підприємств цієї категорії не може бути порушено справу про банкрутство.

24. Частиною восьмою статті 5 Закону та Рішенням КСУ від 20 червня 2007 року № 5-рп/2007 у справі щодо офіційного тлумачення положень частини восьмої статті 5 Закону визначено, що положення Закону не застосовуються до юридичних осіб–унітарних підприємств, що є об'єктами права комунальної власності, якщо стосовно них виключно на пленарному засіданні відповідної ради органів місцевого самоврядування прийнято рішення про заборону банкрутства такого підприємства.

25. Відповідно до статті 2 ГПК та частини другої статті 6 Закону господарський суд порушує справу про банкрутство за письмовою заявою кредитора чи боржника.

Законом встановлено різні підстави порушення провадження у справі про банкрутство залежно від того, хто саме (кредитор чи боржник) звертається до господарського суду з відповідною заявою.

26. За заявою кредитора (кредиторів) справа про банкрутство порушується господарським судом за наявності підстав, передбачених у частині третій статті 6 Закону. Цими підставами є підтверджені відповідними документами фактичні дані про те, що:

- вимоги кредитора (кредиторів), які подали таку заяву, є безспірними;
- боржником прострочено тримісячний строк виконання свого зобов'язання перед ініціюючим справу кредитором (кредиторами);
- сукупний мінімальний розмір вимог ініціюючого кредитора (кредиторів) становить не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати.

Відповідно до визначення терміна «неплатоспроможність», що міститься в абзаці другому

статті 1 Закону, для порушення справи про банкрутство боржника не вимагається встановлення даних про перевищення сумарного розміру його заборгованості над вартістю всіх майнових активів боржника за даними бухгалтерського обліку чи фінансової звітності.

27. За змістом частини третьої статті 6 та частин першої і восьмої статті 7 Закону справа про банкрутство порушується господарським судом лише в разі підтвердження кредитором (кредиторами) своєї (своїх) вимоги (вимог) до неплатоспроможного боржника документами, що свідчать про їх безспірність. Тому судам на підставі частини другої статті 8 Закону та пункту 3 частини першої статті 63 ГПК України слід відмовляти у прийнятті заяв кредитора (кредиторів) про порушення справи про банкрутство, якщо безспірність його (їх) вимог не підтверджено відповідними документами.

Безспірність вимог кредитора (кредиторів) за грошовими зобов'язаннями та щодо виплати заборгованості із заробітної плати підтверджується виконавчими документами, виключний перелік яких передбачено у статті 3 Закону України «Про виконавче провадження».

28. До розрахункових документів, за якими відповідно до законодавства здійснюється списання коштів з рахунків боржника у безспірному порядку, належать платіжні вимоги (пункт 1.25 статті 1 і стаття 26 Закону України від 5 квітня 2001 р. № 2346-ІІІ «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»). Не виконані банком через брак коштів на рахунку боржника платіжні вимоги є доказом неплатоспроможності боржника та безспірності вимог його кредитора (кредиторів), до яких відносяться як стягувачі за виконавчими документами, так і отримувачі за договірним списанням коштів.

29. У разі подання органами державної податкової служби заяв про порушення справи про банкрутство безспірними слід вважати лише вимоги про стягнення податкового боргу (недоїмки), визначення якого наведено в пункті 1.3 статті 1 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-ІІІ «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами». Безспірність вимог щодо стягнення недоїмок зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) має підтверджуватися документами про узгодження суми податкового зобов'язання.

Податкове зобов'язання, самостійно визначене платником податків у податковій декларації, вважається узгодженим з дня подання такої податкової декларації (пункт 5.1 статті 5 цього Закону).

Податкове зобов'язання платника податків, нараховане контролюючим органом відповідно до пунктів 4.2 та 4.3 статті 4 цього Закону, вважа-

ється узгодженим у день отримання платником податків податкового повідомлення.

Якщо платник податків вважає, що контролюючий орган неправильно визначив суму податкового зобов'язання або прийняв рішення з порушенням законодавства, податкове зобов'язання вважається узгодженим з дня прийняття рішення в адміністративному чи судовому порядку (пункт 5.2.2 статті 5 та пункт 16.2 статті 16).

Узгоджена сума податкового зобов'язання, не сплачена платником податків у строки, визначені статтею 5 цього Закону, визнається сумою податкового боргу платника податків (пункт 5.4.1 статті 5).

30. Відповідно до норм законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які регулюють питання відповідальності за несвоєчасну та неповну сплату страхових внесків, вимоги щодо їх стягнення визнаються безспірними, а самі ці вимоги підтверджуються документами обліку страхових внесків, що складаються цільовими страховими фондами з відповідних видів страхування.

За змістом частини четвертої статті 12 Закону не нараховуються штраф та пеня за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інші види загальнодержавного соціального страхування, зокрема: страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття.

31. Терміном, з якого має обчислюватися мінімальний тримісячний строк прострочення боржником виконання свого зобов'язання, є момент у часі, з настанням якого це зобов'язання мало бути виконано боржником згідно з вказівками закону або договору.

Строк виконання цивільних зобов'язань взагалі і грошових зокрема визначається за правилами, встановленими статтею 530 ЦК.

Строки виплати заробітної плати визначаються за правилами статті 24 Закону України «Про оплату праці».

Строки сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) визначаються за правилами статті 5 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» та відповідних законів з питань оподаткування.

Строки сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування визначаються за правилами законів про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та прийнятих відповідно до них інших нормативно-правових актів.

32. Відповідно до частини першої статті 9 Закону суд має повертати заяву кредитора про порушення справи про банкрутство, якщо заявником не дотримано мінімального тримісячного строку прострочення боржником виконання свого зобов'язання. За змістом приписів частин восьмої та десятої статті 7 Закону кредитор має у цей тримісячний строк здійснити заходи щодо стягнення боргу шляхом пред'явлення виконавчого документа до виконання відповідно до вимог Закону України «Про виконавче провадження», зокрема з дня винесення постанови державним виконавцем про порушення виконавчого провадження, чи погашення податкового боргу за вимогами Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» і додати докази цього до своєї заяви.

33. Відповідно до частини другої статті 8 Закону суддя господарського суду відмовляє у прийнятті заяви про порушення справи про банкрутство, якщо, зокрема, вимоги кредиторів, які подали заяву про порушення справи про банкрутство, в сумі становлять менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, якщо інше не передбачено цим Законом. У визначенні сукупного мінімального розміру вимог ініціюючого кредитора (кредиторів) судам слід керуватися статтею 3 Закону України «Про оплату праці», статтею 95 Кодексу законів про працю України та відповідними статтями Закону України про Державний бюджет України на визначений рік.

34. Справа про банкрутство порушується господарським судом за заявою боржника за наявності хоча б однієї з підстав, передбачених частиною п'ятою статті 7 та статтями 51, 53 Закону.

З метою проведення процедури санації до подання кредиторами заяви про порушення справи про банкрутство керівник боржника має право подати згідно з вимогами статей 7 та 53 Закону заяву про порушення справи про банкрутство за наявності рішення органу, до повноважень якого згідно із законодавством або установчими документами боржника віднесено право приймати рішення про звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство боржника та за наявності плану санації і письмової згоди кредиторів, загальна сума вимог яких перевищує 50 відсотків кредиторської заборгованості боржника за даними бухгалтерського обліку, на впровадження зазначеного плану та на призначення керуючим санацією керівника боржника.

35. Після залишення заяви первісного заявника без розгляду або її відкликання заявником до порушення справи про банкрутство господарський суд вирішує питання про порушення провадження у справі про банкрутство за заявою іншого креди-

тора відповідно до календарної черговості її надходження до господарського суду.

У разі помилкового порушення двох або більше справ про банкрутство одного і того ж боржника підлягають припиненню провадження з усіх справ, крім справи, що була порушена першою.

36. Законом не врегульовано подальшого перебігу провадження у справі у випадках, коли у встановленому законодавством порядку виявлено безпідставність вимог кредитора (кредиторів), за заявою якого (яких) було порушено справу про банкрутство боржника, або коли порушено провадження у справі про банкрутство підприємств, стосовно яких діє законодавча заборона порушувати справи про банкрутство. У таких випадках судам слід припиняти провадження у справі на підставі пункту 7 частини першої статті 40 Закону (за відсутності інших підстав для такого припинення) та пункту 1¹ частини першої статті 80 ГПК України (за відсутністю предмету спору).

37. Відповідно до частини першої статті 11 Закону провадження у справі про банкрутство порушується ухвалою господарського суду не пізніше ніж на п'ятий день з дня надходження до суду заяви про порушення провадження у справі. Загальними наслідками порушення провадження у справі є введення процедури розпорядження майном боржника, крім випадків, передбачених законодавством, а також мораторію на задоволення вимог кредиторів.

Копія ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство надсилається боржнику, кредиторам та іншим учасникам провадження, які беруть або мають право взяти участь у цій справі (власнику майна, органу, уповноваженому управляти майном боржника, органу місцевого самоврядування та іншим), державному органу з питань банкрутства, органу державної податкової служби, місцевому суду загальної юрисдикції та органу державної виконавчої служби за місцезнаходженням боржника, державному реєстратору, що здійснює реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (стаття 39 Закону України від 15 травня 2003 р. № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»).

У разі вжиття заходів щодо забезпечення вимог кредиторів копія ухвали подається також установам, що здійснюють реєстрацію нерухомого майна, транспортних засобів та заборон на користування та (або) розпорядження цими об'єктами (бюро технічної інвентаризації, нотаріуси, органи ДАІ МВС України та інші), установам банків, що обслуговують рахунки боржника, незалежним реєстраторам, особам, які ведуть облік цінних паперів, що належать боржнику (зберігачу, депозитарію, утримувачу), а також реєстраторам Державного реєстру обтяжень рухомого майна для здійснення відповідної реєстрації у встановленому законодавством порядку.

Ухвала про порушення провадження у справі про банкрутство набирає чинності з дня її винесення і може бути оскаржена тільки в частині призначення розпорядника майна (частина шоста статті 13 Закону) та вжиття заходів щодо забезпечення вимог кредиторів.

38. Відповідно до статті 1 Закону термін «мораторій на задоволення вимог кредиторів» (далі — мораторій) визначено як зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), термін виконання яких настав до дня введення мораторію, і припинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), застосованих до прийняття рішення про введення мораторію.

Згідно з частиною першою статті 11 та частиною четвертою статті 12 Закону мораторій вводиться одночасно з порушенням провадження у справі про банкрутство, про що зазначається в ухвалі господарського суду. Згідно з частиною сьомою статті 12 Закону дія мораторію припиняється з дня припинення провадження у справі про банкрутство. Тому суди мають враховувати, що дія мораторію триває протягом усього строку провадження у справі про банкрутство, включаючи усі його процедури, за винятками, передбаченими Законом.

39. Згідно з частиною шостою статті 12 Закону дія мораторію не поширюється на виплату заробітної плати, аліментів, авторської винагороди, відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та життю громадян.

Дія мораторію не поширюється також на задоволення вимог кредиторів, що здійснюється боржником у порядку, встановленому статтею 14 Закону, або керуючим санацією згідно з планом санації, затвердженим господарським судом, або ліквідатором у ліквідаційній процедурі в порядку черговості, встановленому статтею 31 Закону. Проте слід враховувати, що Законом України від 7 березня 2002 р. № 3088-III «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» зі статті 14 Закону виключено норми, які дозволяли боржникові при проведенні процедури розпорядження майном одночасно задовольняти вимоги кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів (далі — реєстр). Тому боржнику дозволяється під час процедури розпорядження майном задовольняти лише ті вимоги кредиторів, на які згідно з частиною шостою статті 12 Закону не поширюється дія мораторію. Задоволення, отримане кредитором внаслідок дій боржника, що порушують правила про режим мораторію, за позовом арбітражного керуючого має повертатися боржникові (або в ліквідаційну масу) на підставі статей 1212—1214 ЦК.

Заборона на задоволення вимог кредиторів не стосується випадків, коли боржник після виявлення у встановленому порядку кредиторів одночасно задовольнив вимоги всіх конкурсних кредиторів, зокрема і шляхом зарахування зустрічних вимог. У такому випадку провадження у справі про банкрутство підлягає припиненню на підставі пункту 7 частини першої статті 40 Закону.

40. Дія мораторію поширюється на задоволення вимог кредиторів, які подали заяви згідно зі статтею 14 Закону, і на вимоги кредиторів, що не подавали таких заяв, включаючи кредиторів, котрими в установленому порядку пред'явлені до виконання виконавчі документи.

41. Відповідно до частини четвертої статті 12 Закону протягом дії мораторію, зокрема, забороняється стягнення на підставі виконавчих документів та інших документів, за якими здійснюється стягнення відповідно до законодавства. Дія мораторію поширюється на вимоги кредиторів незалежно від моменту порушення виконавчого провадження за такими вимогами. Водночас потрібно мати на увазі, що відповідно до пункту 8 статті 34 Закону України «Про виконавче провадження» виконавче провадження підлягає обов'язковому зупиненню у випадках порушення господарським судом провадження у справі про банкрутство боржника, якщо відповідно до закону на вимогу стягувача поширюється дія мораторію, введеного господарським судом, крім випадків перебування виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум (у тому числі одержаних від реалізації майна боржника) до порушення провадження у справі про банкрутство, які до ліквідаційної маси не включаються і на них не поширюються заходи щодо забезпечення грошових вимог кредиторів. Тому не підлягає зупиненню виконавче провадження, яке знаходиться на зазначеній стадії і здійснюється за виконавчими документами.

42. Дія мораторію не поширюється на виплату заробітної плати, аліментів, авторської винагороди, відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю та життю громадян, а тому не підлягає зупиненню виконавче провадження за виконавчими документами, які підтверджують ці категорії вимог.

43. Дія мораторію поширюється виключно на вимоги виконавчих документів, що одержані кредиторами за їх позовами або безспірними вимогами зобов'язально-правового характеру на всі види забезпечення виконання зобов'язань неплатоспроможного боржника, зокрема зупиняє заходи звернення стягнення на заставлене майно та майно, яке знаходиться у податковій заставі на задоволення вимог кредиторів, забезпечених заставою майна боржника, на вимоги щодо стягнення фінансових санкцій за порушення норм антимонопольного,

банківського, валютного законодавства, законодавства про цінні папери, про ціноутворення тощо.

44. Не нараховуються штрафні санкції (штрафи) та пеня за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), про які йдеться у частині четвертій статті 12 Закону, передбачені статтями 16 та 17 Закону України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами». До інших санкцій за невиконання чи неналежне виконання цих зобов'язань, на які поширюється дія мораторію, слід віднести адміністративний арешт активів, передбачений статтею 9 зазначеного Закону.

45. На підставі частини п'ятнадцятої статті 11 Закону всі кредитори, незалежно від настання строку виконання зобов'язань мають право подавати заяви з грошовими вимогами до боржника за правилами статті 14 Закону після опублікування оголошення про порушення справи про банкрутство в офіційному друкованому органі.

Згідно з абзацом першим частини першої статті 14 Закону конкурсні кредитори за вимогами, які виникли до дня порушення провадження у справі про банкрутство, протягом тридцяти днів від дня опублікування в офіційному друкованому органі оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство зобов'язані подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника, а також документи, що їх підтверджують.

Відповідно до частини другої цієї ж статті Закону вимоги конкурсних кредиторів, що заявлені після закінчення строку, встановленого для їх подання, або не заявлені взагалі, не розглядаються і вважаються погашеними, про що господарський суд зазначає в ухвалі, якою затверджує реєстр вимог кредиторів. Зазначений строк є граничним і поновленню не підлягає. Отже, Закон пов'язує з пропуском конкурсними кредиторами строку, встановленого для подання ними заяв, припинення їх права вимоги до боржника.

Кредитор (кредитори), за заявою якого (яких) порушено справу про банкрутство, не подає (подають) заяв після опублікування в офіційному друкованому органі оголошення про порушення цієї справи. Вимоги ініціюючих кредиторів вважаються визнаними і після їх перевірки у підготовчому засіданні підлягають внесенню розпорядником майна до реєстру.

46. Згідно з абзацом другим частини першої статті 14 Закону кредитори за вимогами щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян, мають право подати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника. Законом не встановлено

строку подання заяв такими кредиторами, отже, їх може бути подано в будь-який момент під час провадження у справі про банкрутство.

Відповідно до частини п'ятої статті 14 Закону заяви цих кредиторів, щодо яких є заперечення боржника, розглядаються згідно з підсудністю, що встановлена Законом, тобто тим господарським судом, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство. За змістом абзацу третього частини шостої статті 14 Закону вимоги цих кредиторів встановлюються згідно із заявами таких кредиторів та даними обліку боржника.

47. За змістом абзацу другого частини шостої статті 14 Закону кредитори, вимоги яких забезпечено заставою майна боржника, мають право подавати до господарського суду письмові заяви з вимогами до боржника після порушення провадження у справі про банкрутство. Однак вимоги цієї категорії кредиторів незалежно від їх звернення із заявою встановлюються розпорядником майна згідно з даними обліку боржника, а також за даними державного реєстру застав.

48. Відповідно до частини третьої статті 14 Закону боржник разом з розпорядником майна за наслідками розгляду вимог повністю або частково визнає їх або відхиляє з обґрунтуванням підстав відхилення, про що розпорядник майна письмово повідомляє заявників і господарський суд. Рішення боржника про невизнання вимог може бути оскаржене до господарського суду, що порушив провадження у справі про банкрутство. У Законі не встановлено строку оскарження зазначеного рішення боржника, тому за змістом Закону конкурсні кредитори, кредитори за вимогами щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також за вимогами щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян, та кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника, можуть оскаржити рішення боржника про невизнання їх вимог до припинення провадження у справі про банкрутство. У разі задоволення судом таких вимог арбітражний керуючий зобов'язаний внести до реєстру відповідні доповнення.

49. Згідно з частиною шостою статті 14 Закону вимоги кредиторів, визнані боржником або господарським судом, включаються розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів. За змістом цієї норми до реєстру мають включатися визнані вимоги всіх конкурсних кредиторів, у тому числі безспірні вимоги кредитора (кредиторів), за заявою якого (яких) порушено справу про банкрутство.

Розпорядник окремо вносить до реєстру відомості про вимоги щодо виплати заробітної плати, авторської винагороди, аліментів, а також про вимоги щодо відшкодування шкоди, заподіяної життю та здоров'ю громадян згідно із заявами таких кредиторів та даними обліку боржника.

Окремо вносяться до реєстру також вимоги кредиторів, які забезпечені заставою майна боржника.

50. Оскільки на передбачені статтями 536 та 625 ЦК проценти та індекс інфляції за весь час прострочення грошового зобов'язання не поширюється заборона на їх нарахування в період провадження справи про банкрутство, то кредитор не позбавлений права подавати додаткові вимоги щодо стягнення процентів та інфляційних втрат відповідно до порядку, встановленого Законом. Те саме стосується процентів за позику та кредит (статті 1048, 1054 та 1057 ЦК).

Додаткові вимоги працівників боржника щодо виплати заробітної плати мають обліковуватись арбітражними керуючими залежно від її нарахування та задоволення протягом часу провадження справи про банкрутство.

51. Статтею 512 ЦК встановлено підстави заміни кредитора у зобов'язанні, в тому числі й грошовому. Законом не передбачено заборони на перехід прав кредиторів за грошовими зобов'язаннями до іншої особи у провадженні у справі про банкрутство. Тому арбітражні керуючі мають вносити до реєстру відомості про заміну кредиторів за грошовими зобов'язаннями у разі переходу їх права вимоги відповідно до правил ЦК, а господарські суди — зобов'язувати арбітражних керуючих вносити відповідні зміни до реєстру в разі оскарження необґрунтованої відмови арбітражних керуючих у внесенні відомостей про заміну кредитора. Особа, до якої перейшли права кредитора під час провадження у справі про банкрутство, отримує статус учасника провадження відповідно до абзацу двадцять другого статті 1 Закону. Заміна кредитора у зобов'язанні не впливає на права та обов'язки боржника і не потребує його згоди, якщо така згода не передбачена договором або законом.

52. Законодавством про оподаткування та про загальнообов'язкове державне соціальне страхування не передбачено можливості й підстав заміни органів стягнення обов'язкових платежів та страхових внесків. Тому з огляду на вимоги частини другої статті 19 Конституції України у провадженні у справі про банкрутство не допускається заміна органів державної податкової служби та цільових страхових фондів, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння податків і зборів (обов'язкових платежів) і страхових внесків на загальнообов'язкове державне страхування та виконують у цьому провадженні функції кредиторів за недоїмками з відповідних платежів, за винятком випадків правонаступництва при реорганізації або ліквідації.

53. За змістом Закону України «Про оплату праці» не допускається перехід прав кредитора за вимогами щодо сплати заборгованості із заробітної плати у справі про банкрутство працедавця, за

винятком переходу прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

54. Закон і ГПК не містять приписів стосовно заборони прийняття судом позовної заяви до боржника, щодо якого вже порушено справу про банкрутство, а також стосовно вирішення спору за цим позовом по суті. Порушення справи про банкрутство не віднесено статтею 62 ГПК до підстав для відмови судом у прийнятті позовної заяви. Тому суди мають у встановленому ГПК порядку приймати позовні заяви до особи, щодо якої порушено справу про банкрутство і вирішувати спір за цією вимогою по суті за правилами позовного провадження до опублікування в офіційному друкованому органі оголошення про порушення справи про банкрутство. Після публікації оголошення господарський суд на підставі частини першої статті 79 ГПК ухвалою суду зупиняє позовне провадження і роз'яснює позивачу зміст і наслідки частини другої статті 14 Закону.

Якщо позивач не звернувся у місячний строк з дня публікації із заявою про визнання його вимог до боржника у справі про банкрутство, господарський суд поновлює позовне провадження та відмовляє у задоволенні позову на підставі частини другої статті 14 Закону.

55. У разі звернення позивача із заявою про визнання його вимог до боржника у справі про банкрутство після винесення ухвали суду про порушення справи про банкрутство за результатами розгляду цих вимог позовне провадження підлягає припиненню на підставі пункту 2 частини першої статті 80 ГПК.

56. При проведенні процедур банкрутства інтереси всіх кредиторів у справі представляє комітет кредиторів (частина дев'ята статті 7 Закону). З моменту утворення комітету кредиторів саме він, а не окремі кредитори, вважається стороною у справі про банкрутство у випадках, передбачених Законом, зокрема частинами десятою—дванадцятю, чотирнадцятю статті 3¹, частинами сьомою, шістнадцятю статті 13, частинами першою, другою та восьмою статті 17, частинами першою та п'ятою статті 18, частинами восьмою—десятою статті 19, частиною п'ятою статті 21, частинами першою та тринадцятю статті 30, частиною третьою статті 36, частиною тринадцятю статті 53.

57. Рішення зборів кредиторів чи комітету кредиторів не може визнаватися господарським судом недійсним, оскільки за своєю правовою природою не є актом юридичної особи, державного чи іншого органу.

Суд повинен давати оцінку цим рішенням та враховувати їх резолюції у прийнятті судових актів у справі, якщо такі рішення відповідають приписам чинного законодавства.

58. Відповідно до абзацу другої частини першої статті 16 Закону учасниками зборів кредиторів з правом вирішального голосу є кредитори, вимоги яких включені до реєстру вимог кредиторів. Отже, господарським судам слід враховувати, що за змістом Закону всі категорії кредиторів, крім поточних, можуть брати участь у зборах кредиторів, обирати зі свого кола комітет кредиторів та що виключно їх голосами приймаються рішення, віднесені до компетенції цих органів кредиторів.

Кредитор, вимоги якого не включено до реєстру, не має права брати участі у зборах кредиторів.

Кредитори, вимоги яких погашені відповідно до Закону, у подальшому не беруть участі в справі про банкрутство.

59. За змістом частин першої та другої статті 3¹ Закону арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) може бути призначено фізичну особу—суб'єкта підприємницької діяльності, яка має вищу юридичну або економічну освіту, володіє спеціальними знаннями та не є зацікавленою особою щодо боржника і кредиторів, за наявності ліцензії арбітражного керуючого, виданої уповноваженим органом у порядку, встановленому законом.

60. Приписами частин десятої—чотирнадцятої статті 3¹ Закону не передбачено укладання з арбітражним керуючим договору про виконання ним своїх обов'язків у провадженні у справі про банкрутство. Відповідно до статті 3¹, частини першої статті 11, частин першої—третьої статті 17 та частини першої статті 24 Закону єдиною підставою для виконання арбітражним керуючим своїх обов'язків є ухвала суду про його призначення в процедурах розпорядження майном боржника, санації боржника та ліквідації банкрута.

61. Правом запропонувати господарському суду кандидатуру розпорядника майна наділений кредитор, а стосовно державних підприємств і підприємств, у статутному фонді яких частка державної власності перевищує 25 відсотків, та у випадках, передбачених статтею 52 Закону, яка регулює особливості банкрутства відсутнього боржника, — державний орган з питань банкрутства, за участю представника органу, уповноваженого управляти державним майном, у порядку розгляду та подання до господарського суду пропозицій щодо кандидатур арбітражних керуючих.

Механізм реалізації повноважень державного органу з питань банкрутства визначено Указом Президента України від 23 жовтня 2000 р. № 1159/2000 «Про Міністерство економіки України», наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 30 липня 2004 р. № 284 «Про ліквідацію територіальних органів з питань банкрутства Міністерства та утворення територіальних управлінь (відділів) з питань бан-

крутства Міністерства». Державний департамент з питань банкрутства діє на підставі Положення про Державний департамент з питань банкрутства, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2006 р. № 533. При вирішенні питання щодо призначення розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора господарські суди мають керуватися вимогами частини другої статті 2 Закону, попередньо узгодити кандидатуру розпорядника майна з державним органом з питань банкрутства відповідно до Порядку розгляду та подання пропозицій господарському суду щодо кандидатур арбітражних керуючих, затвердженого наказом Міністерства економіки України від 21 листопада 2008 р. № 715.

Пропозиції державний орган з питань банкрутства подає у встановлений судом строк до дня проведення підготовчого засідання у справі про банкрутство.

62 У разі відсутності погодження державним органом з питань банкрутства жодної кандидатури арбітражного керуючого для призначення розпорядником майна (керуючим санацією, ліквідатором) у встановлений господарським судом строк суд самостійно призначає кандидатуру з числа зареєстрованих державним органом з питань банкрутства арбітражних керуючих, запропонованих кредиторами відповідно до зазначеного Порядку подання пропозицій.

63. Комітет кредиторів наділений правом подавати до господарського суду клопотання про призначення керуючого санацією та ліквідатора, а також про прийняття рішення про погодження кандидатури керуючого санацією.

Комітет кредиторів має право прийняти рішення про звернення до господарського суду з клопотанням про припинення повноважень арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) та про призначення нового арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора).

64. В ухвалі про призначення розпорядника майна суд має зазначити мотиви, з яких призначено певну кандидатуру та відхилено інші, що були запропоновані.

При виборі кандидатури розпорядника майна судам слід враховувати освіту, досвід та показники роботи у попередніх справах, кількість справ, у яких бере участь арбітражний керуючий, наявність у нього організаційних та технічних можливостей виконувати обов'язки розпорядника майна у конкретній справі, страхування відповідальності арбітражного керуючого та інші обставини, які свідчать про його здатність належним чином виконувати передбачені Законом обов'язки.

65. Невиконання або неналежне виконання арбітражним керуючим (розпорядником майна, керую-

чим санацією, ліквідатором) своїх обов'язків може бути підставою усунення його від обов'язків арбітражного керуючого та анулювання ліцензії, про що господарський суд виносить ухвалу з направленням державному органу з питань банкрутства.

66. Згідно з приписом частини восьмої статті 3¹ Закону невиконання або неналежне виконання обов'язків, покладених на арбітражного керуючого, є підставою анулювання його ліцензії. У цих випадках ухвала суду направляється до Державного департаменту з питань банкрутства, який ліцензує діяльність арбітражних керуючих, аналізує результати їх діяльності та подає висновки на розгляд Міністерства економіки України.

67. Процедура розпорядження майном боржника, якщо інше не передбачено Законом, вводиться одночасно з порушенням провадження у справі про банкрутство і триває до моменту винесення судом ухвали про проведення санації боржника чи затвердження мирової угоди або прийняття постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури або припинення провадження у справі з інших підстав, передбачених статтею 40 Закону.

У Законі чітко не визначено максимального строку цієї процедури, але судам слід враховувати, що термін з дати порушення провадження у справі до дати проведення підготовчого засідання не може перевищувати тридцяти днів, а засідання суду, на якому має бути винесено ухвалу про санацію боржника, чи про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури, чи припинення провадження у справі про банкрутство, має відбуватися не пізніше шести місяців після дати проведення підготовчого засідання суду. Отже, максимальний строк процедури розпорядження майном боржника не може перевищувати семи місяців.

Відповідно до частини сьомої статті 13 Закону розпорядник майна призначається на строк не більше ніж шість місяців. Цей строк може бути продовжений або скорочений судом за клопотанням комітету кредиторів чи самого розпорядника майна або власника (органу, уповноваженого управляти майном) боржника. Розпорядник майна призначається судом одночасно з порушенням справи про банкрутство або в підготовчому засіданні.

Розпорядник майна здійснює свої повноваження в межах прав і обов'язків, встановлених частинами восьмою та дев'ятою статті 13 Закону.

Його повноваження припиняються з дня затвердження судом мирової угоди чи призначення керуючого санацією або ліквідатора, якщо інше не передбачено Законом.

68. Повноваження керівника, органів управління боржника визначені законодавством та установчими документами. Призначення розпорядника майна не є підставою для припинення їх повнова-

жень, крім випадків укладення угод відносно майна боржника, визначених пунктом 13 статті 13 Закону, які можуть бути укладені органами управління боржника виключно за погодженням з розпорядником майна.

69. Розпорядник майна має право залучати для забезпечення виконання своїх повноважень на договірній основі спеціалістів, якщо інше не передбачено Законом або рішенням комітету кредиторів, але не має права використовувати інститут представництва для передачі іншим особам повноважень, встановлених частинами восьмою та дев'ятою статті 13 Закону, які зобов'язаний здійснювати особисто.

70. У підготовчому засіданні суд має перевірити наявність ознак неплатоспроможності боржника, розмір вимог кредитора (кредиторів), їх безспірність.

Часткове задоволення боржником грошових вимог ініціюючого кредитора вже після порушення провадження у справі про банкрутство не є законною підставою для припинення провадження у справі. Такі дії боржника порушують правила мораторію.

71. За відсутності підстав для припинення провадження у справі про банкрутство в підготовчому засіданні господарський суд ухвалою зобов'язує заявника подати за його рахунок до офіційного друкованого органу Верховної Ради України чи Кабінету Міністрів України (відповідно газети «Голос України» або «Урядовий кур'єр») оголошення про порушення справи про банкрутство.

72. Відповідно до частини тринадцятої статті 11 Закону господарському суду надано право залишити без розгляду заяву про порушення провадження у справі про банкрутство, якщо заявником не виконано вимоги ухвали господарського суду щодо публікації оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство в десятиденний строк. Суд може залишити заяву про порушення провадження у справі без розгляду у випадку, якщо переконаний доказами у невиконанні ухвали господарського суду.

73. Згідно з частиною першою статті 12 Закону господарський суд за клопотанням сторін або учасників провадження у справі про банкрутство чи за своєю ініціативою має право вжити заходів щодо забезпечення вимог кредиторів, у тому числі передбачених статтею 67 ГПК.

У виборі заходів забезпечення суду слід враховувати, що такі заходи не повинні унеможливити оперативно-господарську діяльність боржника, тобто не повинні мати характеру повної заборони на здійснення перерахування коштів, передачу майна, укладення угод, необхідних для провадження такої діяльності.

У накладенні арешту на майно чи забороні розпорядження майном господарському суду слід

вказати, щодо якого конкретно майна вживаються заходи забезпечення та які саме дії забороняється вчиняти органам управління боржника.

74. У попередньому засіданні господарський суд зобов'язаний розглянути скарги усіх кредиторів, щодо вимог яких були заперечення боржника та які не були включені розпорядником майна до реєстру, і за результатами їх розгляду вирішити питання про включення або не включення цих вимог до реєстру з визначенням їх розміру.

За результатами попереднього засідання господарський суд виносить ухвалу про розмір визнаних судом вимог кожного із кредиторів, які включаються розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів, та призначає дату проведення зборів кредиторів. За змістом припису частини другої статті 14 Закону цією ж ухвалою господарський суд затверджує реєстр вимог кредиторів.

На підставі розміру вимог кредиторів, зазначених в ухвалі про затвердження реєстру, визначається кількість голосів, які належать кожному кредитору на зборах кредиторів.

75. Без завершення розгляду скарг усіх кредиторів, щодо вимог яких були заперечення боржника, і затвердження реєстру вимог кредиторів ухвалою попереднього засідання суду господарський суд не має права винести ухвалу про перехід до іншої судової процедури, що застосовується до боржника.

76. Відповідно до частини першої статті 17 Закону санація вводиться на строк не більше дванадцяти місяців. За клопотанням комітету кредиторів, керуючого санацією або інвесторів господарський суд має право продовжити санацію боржника на строк не більше шести місяців або скоротити.

Господарському суду не надано права на затвердження плану санації, що містить строк для здійснення заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, який перевищує строк, визначений у Законі, навіть якщо цей план схвалено комітетом кредиторів. Разом з тим слід враховувати, що нормативно визначений строк, на який запроваджується процедура санації, не слід ототожнювати зі строком фактичних розрахунків з кредиторами, включеними до реєстру. Планом санації може бути передбачено терміни здійснення розрахунків з кредиторами, включеними до реєстру, що перевищують визначений у частині першій статті 17 Закону строк, на який вводиться процедура санації.

77. Згідно зі статтею 18 Закону протягом трьох місяців з дня винесення ухвали про санацію боржника керуючий санацією зобов'язаний надати комітету кредиторів для схвалення план санації боржника.

Частиною першою статті 18 Закону визначено, що план санації повинен містити заходи щодо відновлення платоспроможності боржника, умови участі інвесторів (за їх наявності) у повному або

частковому задоволенні вимог кредиторів, зокрема шляхом переведення боргу (частини боргу) на інвестора, строк та черговість виплати боржником або інвестором боргу кредиторам та умови відповідальності інвестора за невиконання взятих згідно з планом санації зобов'язань.

План санації повинен містити строк відновлення платоспроможності боржника. Обов'язковою умовою цього плану є визначення термінів погашення вимог кредиторів способами, передбаченими приписом абзацу двадцять п'ятого статті 1 Закону.

78. Заходи щодо відновлення платоспроможності боржника, передбачені планом санації, не повинні суперечити приписам чинного законодавства України. Так, план санації не може передбачати для відновлення платоспроможності боржника додатковий випуск акцій акціонерним товариством чи розміщення боржником облігацій підприємства для розрахунків з кредиторами, оскільки ці заходи прямо суперечать вимогам відповідно статті 34 Закону України від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ «Про господарські товариства» та частини другої статті 8 Закону України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV «Про цінні папери та фондовий ринок».

Частиною п'ятою статті 15 Закону України від 17 вересня 2008 р. № 514-VI «Про акціонерні товариства» не допускається збільшення статутного капіталу акціонерного товариства для покриття збитків.

79. У розгляді поданого на затвердження плану санації підприємства-боржника, у майні якого частка державної власності перевищує 25 відсотків його статутного фонду, господарським судам слід враховувати, що відповідно до частини п'ятої статті 18 Закону, частини вісімнадцятої статті 11 Закону України від 21 вересня 2006 р. № 185-V «Про управління об'єктами державної власності» план санації такого боржника до подання на затвердження суду має бути попередньо погоджений керуючим санацією з Фондом державного майна України та державним органом з питань банкрутства.

80. Відповідно до частини п'ятої статті 17 Закону керуючий санацією має право подавати заяви про визнання угод, укладених боржником, недійсними, а згідно з частиною одинадцятою цієї ж статті угода боржника, у тому числі та, що укладена до винесення господарським судом ухвали про санацію, може бути визнана господарським судом за заявою керуючого санацією відповідно до цивільного законодавства недійсною з наведених у цій частині підстав. Розгляд заяв керуючого санацією про визнання угод недійсними і повернення всього отриманого за такою угодою та позову сторони про відшкодування збитків за договором, який не виконується за рішенням керуючого санацією, розглядаються господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство.

81. Розгляд господарським судом заяв про визнання таких угод недійсними має здійснюватися з дотриманням загальних засад господарського судочинства, передбачених ГПК, з обов'язковим залученням до розгляду заяви в судовому засіданні осіб, прав та обов'язків яких стосується ця угода.

82. Частиною десятою статті 17 Закону керуючому санацією в тримісячний строк з дня прийняття рішення про санацію надано право відмовитися від виконання договорів боржника, укладених до порушення провадження у справі про банкрутство та не виконаних повністю або частково, якщо доведено, що виконання договору завдає збитків боржнику, або договір є довгостроковим (понад один рік) чи розрахованим на одержання позитивних результатів для боржника в довгостроковій перспективі (крім випадків випуску продукції з технологічним циклом, більшим за строки санації боржника), або виконання договору створює умови, що перешкоджають відновленню платоспроможності боржника. Цей припис узгоджується з положеннями статті 525 ЦК, яка не допускає односторонньої відмови від зобов'язання чи односторонньої зміни його умов, якщо інше не встановлено договором або законом.

83. Сторона договору, щодо якого керуючим санацією прийнято рішення про відмову від його виконання, має право в тридцятиденний строк з дня прийняття такого рішення вимагати в установленому порядку відшкодування збитків, які виникли у зв'язку з відмовою від виконання договору, в процедурі провадження у справі про банкрутство. У разі звернення цієї сторони з позовом про відшкодування збитків господарські суди мають відмовляти у прийнятті таких позовних заяв на підставі пункту 1 частини першої статті 62 ГПК, а в разі порушення справи — припиняти провадження у справі на підставі пункту 1 частини першої статті 80 ГПК.

84. Особи, які бажають взяти участь у санації боржника (інвестори), відповідно до частини сьомої статті 14 Закону можуть подати розпоряднику майна заяву про участь у санації боржника та свої пропозиції щодо санації чи план санації. Закінчення тридцятиденного строку, встановленого частиною першою статті 14 Закону для виявлення кредиторів, не є підставою для відмови у прийнятті та розгляді таких заяв.

Розпорядник майна зобов'язаний розглянути заяви інвесторів, довести їх до відома суду, кредиторів і боржника незалежно від часу їх надходження.

Особа, що подала заяву про участь у санації, набуває прав та обов'язків іншого учасника провадження у справі про банкрутство, в тому числі право оскарження судових актів, які стосуються її прав та обов'язків.

Інвестори в разі виконання плану санації можуть набувати прав власності на майно боржника відповідно до законодавства і плану санації.

85. Згідно з частиною першою статті 22 Закону господарський суд приймає постанову про визнання боржника банкрутом та відкриває ліквідаційну процедуру у випадках, передбачених Законом. До таких випадків належать:

1) клопотання комітету кредиторів про введення процедури ліквідації у процедурі розпорядження майном боржника (частина восьма статті 16 Закону);

2) виявлена неможливість досягнення мети процедури санації після її введення судом (частина шоста статті 18, частина дванадцята статті 19, частини п'ята, шоста і одинадцята статті 21 Закону);

3) банкрутство громадян-підприємців (статті 47—49 Закону);

4) настання обставин, передбачених частиною восьмою статті 50 Закону, у справах про банкрутство фермерського господарства;

5) застосування судом процедури банкрутства до боржника, що ліквідується власником (стаття 51 Закону);

6) банкрутство відсутнього боржника (стаття 52 Закону).

86. У постанові про визнання боржника банкрутом господарський суд зазначає про відкриття ліквідаційної процедури без зазначення строку. Її тривалість не повинна перевищувати дванадцяти місяців. Пізніше строк ліквідаційної процедури за клопотанням ліквідатора або комітету кредиторів може бути продовжено судом, про що виноситься ухвала. Загальний строк ліквідаційної процедури не може перевищувати вісімнадцяти місяців.

Ліквідатор зобов'язаний вчинити ліквідаційні заходи і передати на затвердження господарському суду звіт та ліквідаційний баланс у встановлений строк, проте невиконання ліквідатором цих дій у граничні строки, визначені Законом, не є підставою для припинення провадження у справі.

Наслідків перевищення строку ліквідаційної процедури Закон не містить.

87. Відповідно до частини другої статті 23 Закону з дня прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури припиняються повноваження органів управління банкрута щодо управління банкрутом та розпорядження його майном, якщо цього не було зроблено раніше, керівник банкрута звільняється з роботи у зв'язку з банкрутством підприємства, про що робиться запис у його трудовій книжці, а також припиняються повноваження власника (власників) майна банкрута, якщо цього не було зроблено раніше.

За змістом цієї норми припинення повноважень органів управління банкрута та звільнення

керівника відбувається у процедурі ліквідації, якщо її було введено одразу після завершення процедури розпорядження майном. Керівник боржника звільняється з роботи у зв'язку з банкрутством підприємства на підставі пункту 1 частини першої статті 40 Кодексу законів про працю України.

Якщо постанову про визнання боржника банкрутом прийнято в процедурі санації, то повноваження органів управління боржника повинні бути припинені, а керівника звільнено вже на стадії процедури санації, крім випадків, передбачених Законом.

88. Повноваження органів управління банкрута (загальних зборів акціонерів, наглядової ради акціонерного товариства тощо) припиняються виключно щодо управління персоналом банкрута та розпорядження його майном. Тому ці органи продовжують існувати і в ліквідаційній процедурі, але можуть виконувати лише ті зі своїх повноважень, які їм дозволені Законом.

Звернути увагу судів, що після внесення змін до Закону, Законом України від 17 листопада 2005 р. № 3107-IV до складу ліквідаційної комісії у ліквідаційній процедурі також включається уповноважена особа акціонерів, учасників товариства з обмеженою чи додатковою відповідальністю.

89. Відповідно до частини третьої статті 24 Закону ліквідатор виконує свої повноваження до завершення ліквідаційної процедури в порядку, встановленому Законом та іншими нормативно-правовими актами.

У разі тимчасового зупинення судом продажу майна банкрута або здійснення деяких інших повноважень ліквідатора в ліквідаційній процедурі останній продовжує здійснювати решту своїх, визначених Законом, повноважень, на які не поширюється таке зупинення, зокрема виконує повноваження працедавця, вживає заходів щодо охорони майна боржника тощо.

90. Відповідно до частини першої статті 26 Закону всі види майнових активів (майно та майнові права) банкрута, які належать йому на праві власності або повного господарського відання на дату відкриття ліквідаційної процедури та виявлені в ході ліквідаційної процедури, включаються до складу ліквідаційної маси. Проте цим визначенням обсяг ліквідаційної маси не обмежується, оскільки згідно з частиною першою статті 213 ГК у процедурах банкрутства використовуються майнові активи, які належать йому на підставі речових та зобов'язальних прав, а також права інтелектуальної власності.

Права вимоги за зобов'язаннями та об'єкти права інтелектуальної власності можуть бути предметами цивільного обігу, а тому вони підлягають включенню до складу ліквідаційної маси і реалізації ліквідатором у порядку, встановленому Законом.

91. Відповідно до частини другої статті 213 ГК до складу ліквідаційної маси включаються також майнові активи осіб, які відповідають за зобов'язаннями неплатоспроможного боржника відповідно до закону або установчих документів боржника. Правила про додаткову та солідарну відповідальність засновників і учасників юридичних осіб та господарських товариств за зобов'язаннями останніх передбачено у статтях 65, 74, 75 та 82 Закону «Про господарські товариства».

92. Згідно з частиною п'ятою статті 25 Закону при здійсненні своїх повноважень ліквідатор має право заявити вимоги до третіх осіб, які відповідно до законодавства несуть субсидіарну відповідальність за зобов'язаннями боржника у зв'язку з доведенням його до банкрутства. Розмір зазначених вимог визначається виходячи з різниці між сумою вимог кредиторів і ліквідаційною масою.

93. Якщо організаційно-правовою формою юридичної особи-банкрута є акціонерне товариство, ліквідатор зобов'язаний після винесення судом ухвали про ліквідацію такого товариства здійснити необхідні дії для скасування реєстрації випусків акцій та анулювання свідоцтв про реєстрацію випуску акцій відповідно до Порядку скасування реєстрації випусків акцій та анулювання свідоцтв про реєстрацію випуску акцій, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30 грудня 1998 р. № 222.

У разі визнання акціонерного товариства банкрутом судам рекомендується надсилати примірник відповідної постанови до територіального управління Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

94. Частиною першою статті 35 Закону визначено, що під мировою угодою у справі про банкрутство розуміється домовленість між боржником і кредиторами стосовно відстрочки та (або) розстрочки, а також прощення (списання) кредиторами боргів боржника, яка оформляється угодою сторін.

За своєю суттю мирова угода фіксує умови врегулювання обов'язків неплатоспроможного боржника щодо погашення заборгованості його кредиторам будь-якими законними способами, наслідком чого має стати припинення провадження у справі про банкрутство.

Інші особи, які беруть участь у провадженні у справі про банкрутство (інвестор, власник майна боржника), можуть бути учасниками мирової угоди, якщо вони беруть на себе обов'язок виконати частину зобов'язань боржника або іншим чином забезпечити виконання цих зобов'язань.

Якщо мирова угода містить умови про виконання зобов'язань боржника третіми особами відповідно до припису абзацу п'ятого частини четвертої статті 37 Закону, то треті особи також мають стати учасниками мирової угоди.

95. Згідно з частиною другою статті 35 Закону мирова угода може бути укладена на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство, у тому числі й після прийняття господарським судом постанови про визнання боржника банкрутом. Проте господарським судам слід враховувати, що мирову угоду може бути укладено лише після публікації в офіційних друкованих органах оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство, затвердження судом реєстру і обрання членів комітету кредиторів, оскільки цей правочин впливає на права та обов'язки всіх кредиторів у справі про банкрутство, крім випадків, прямо передбачених Законом, а рішення про укладення мирової угоди від імені кредиторів приймається виключно комітетом кредиторів.

Звернути увагу судів на вимоги частини вісімнадцятої статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності», якою встановлено, що мирова угода в процедурі банкрутства господарських організацій з корпоративними правами держави понад 25 відсотків їх статутного фонду погоджується з Фондом державного майна України та державним органом з питань банкрутства.

96. Угода, укладена до опублікування оголошення про порушення провадження у справі про банкрутство між ініціуючим кредитором та боржником, не є мировою угодою в розумінні статті 35 Закону і не може спричинити правові наслідки, передбачені для такої угоди.

97. Відповідно до статті 35 Закону рішення про укладення мирової угоди від імені кредиторів приймає комітет кредиторів більшістю голосів кредиторів-членів комітету і вважається прийнятим за умови, що всі кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна, висловили письмову згоду на укладення мирової угоди. Мирову угоду від імені кредиторів підписує голова комітету кредиторів.

98. Рішення про укладення мирової угоди від імені боржника приймається в процедурі розпорядження майном боржника його керівником, а в процедурах санації та ліквідації — арбітражним керуючим (керуючим санацією, ліквідатором), який виконує повноваження керівника та органів управління боржника. Ці особи й підписують мирову угоду від імені боржника (банкрута).

99. Господарські суди мають враховувати, що згідно з частиною четвертою статті 37 Закону мирова угода, крім домовленості про відстрочку чи розстрочку або прощення (списання) боргів чи їх частини, може містити також умови про:

- виконання зобов'язань боржника третіми особами;
- обмін вимог кредиторів на активи боржника або його корпоративні права;
- задоволення вимог кредиторів іншими способами, що не суперечать закону.

Для затвердження мирової угоди у провадженні у справі про банкрутство, за умовами якої має відбутись обмін вимог кредиторів на вже емітовані боржником акції чи інші корпоративні права, належні акціонерам чи іншим суб'єктам корпоративних прав у статутному капіталі боржника, господарський суд має перевірити наявність згоди на відчуження належних їм акцій чи часток, оскільки Законом не передбачено позбавлення акціонерів прав на акції чи учасників інших господарських товариств корпоративних прав поза їх волею. У випадках надання згоди акціонери та суб'єкти корпоративних прав у статутному капіталі товариства-боржника мають стати учасниками мирової угоди і підписати її.

100. Відповідно до частини третьої статті 38 Закону господарський суд відмовляє у затвердженні мирової угоди в разі порушення порядку укладення мирової угоди, встановленого Законом, та якщо умови мирової угоди суперечать законодавству.

Згідно з частиною першою статті 38 Закону арбітражний керуючий протягом п'яти днів з дня укладення мирової угоди повинен подати до господарського суду заяву про затвердження мирової угоди. Проте оскільки у процедурі розпорядження майном боржника рішення про укладення мирової угоди приймають комітет кредиторів та керівник боржника, ці особи не позбавлені права подати до господарського суду заяву про затвердження укладеної ними мирової угоди.

101. Відповідно до частини першої статті 36 Закону мирову угоду може бути укладено тільки щодо вимог, забезпечених заставою, вимог другої та наступних черг, визначених статтею 31 цього Закону. Отже, умови затвердженої мирової угоди не можуть бути поширені на вимоги першої черги задоволення, крім вимог, забезпечених заставою.

102. Відповідно до правила частини першої статті 35 Закону не підлягає прощенню (списанню) за умовами мирової угоди заборгованість зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. З огляду на зміст припису частини другої статті 36 Закону це правило поширюється і на заборгованість зі сплати страхових внесків до цільових страхових фондів інших видів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

103. У разі невиконання мирової угоди кредитори можуть пред'явити свої вимоги до боржника

в обсягах, передбачених мировою угодою. У разі порушення провадження у справі про банкрутство цього ж боржника розмір вимог кредиторів визначається умовами затвердженої господарським судом мирової угоди.

104. Відповідно до частини першої статті 52 Закону в разі, якщо громадянин-підприємець-боржник або керівні органи боржника-юридичної особи відсутні за її місцезнаходженням, або в разі ненадання боржником протягом року до органів державної податкової служби згідно із законодавством податкових декларацій, документів бухгалтерської звітності, а також за наявності інших ознак, що свідчать про відсутність підприємницької діяльності боржника, заява про порушення справи про банкрутство відсутнього боржника може бути подана кредитором незалежно від розміру його вимог до боржника та строку виконання зобов'язань. Заява про порушення справи про банкрутство відсутнього боржника є підставою для порушення провадження у справі у випадку наявності будь-якої з підстав, передбачених частиною першою статті 52 Закону, а не виключно за наявності всієї сукупності перелічених у цій статті підстав.

105. Згідно зі статтею 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» в Єдиному державному реєстрі містяться відомості про місцезнаходження юридичної особи (частина друга), а також про відсутність юридичної особи за її місцезнаходженням, про відсутність підтвердження відомостей про юридичну особу (частина п'ята). Згідно з частиною першою статті 18 цього Закону відомості, внесені до Єдиного державного реєстру, вважаються достовірними і можуть бути використані в спорі з третьою особою, доки до них не внесено відповідних змін. А в статті 20 вказаного Закону визначено, що відомості, які містяться в Єдиному державному реєстрі, є відкритими і загальнодоступними, за винятком ідентифікаційних номерів фізичних осіб-платників податків; відомості, що містяться в Єдиному державному реєстрі, надаються у вигляді витягу з Єдиного державного реєстру та довідки про наявність або відсутність в Єдиному державному реєстрі інформації, яка запитується. Тому відповідно до вимог статті 34 ГПК допустимими доказами, які можуть підтверджувати дані про відсутність керівних органів боржника-юридичної особи за її місцезнаходженням, є зазначені витяг чи довідка.